

Eikö se vieläkkään puhu - tietoa pienten vanhemmille

Suurin osa, n. 80 % 3-vuotiaista lapsista kyselee paljon, käyttää puhuessaan pitkiä, aikuiskielen mukaisia lauseita ja noudattaa moniosaisia ohjeita vaivatta. Kuitenkin erilaiset puheen ja kielen viivästymät ja erityisvaikeudet ovat hyvin tavallisia: 20 % 3-vuotiaista ei vielä tuota lausepuhetta. Vanhemman huolta voivat lisätä päiväkodin tai sukulaisten ihmettely.

Sitä, kuinka lapsi lopulta oppii puhumaan, ei tiede vieläkkään pysty selittämään.

Nykykäsityksen mukaan lapsen puheen ja kielen kehitys alkaa jo lapsen ensihetkistä: katseista, itkusta ja ääntelyistä. Myöhemmin lapsi alkaa ymmärtää, että hänen ääntelyillään on merkitystä ja että asioilla on nimet. Lapsi harjoittelee oman kielensä äänneitä jokelteleamalla, kunnes puhemotoriikka on tarpeeksi kehittynyt sanojen tuottamiseen.

Syitä puheen viivästymiselle voi olla monia. Jos lapsella ei ole todettu mitään fyysistä vammaa tai sairautta, lopullista syytä on usein mahdoton selvittää. Usein kyseessä on joko puhemotoriikan (suun alueen hallinnan) vaikeudet, kielellinen erityisvaikeus (ent. dysfasia) tai vain yksilöllisen kehitysrytmin hitaus (viivästynyt puheenkehitys). Puheen- ja kielenkehityksen pulmat ovat tavallisempia pojilla kuin tytöillä.

Neuvola tai päiväkotiki on ehkä jo suositellut varaamaan aikaa 3-vuotiaallenne puheterapeutin arvioon. Ensikäynnillä kartoitetaan lapsen varhaisvaiheita ja mahdollisia perinnöllisiä riskitekijöitä. Jos lapsella on puheen ymmärtämisen vaikeutta tai lapsen vanhemmilla on todettu kielellisiä pulmia, luki-vaikeuksia tai oppimisvaikeuksia, lapsi voidaan ottaa tarkempaan seurantaan. Pienille lapsille järjestetään ajoittain myös ryhmäterapiaa puheenkehityksen vauhdittamiseksi, kysy tästä puheterapeutiltasi. Puheterapeutti ei pysty yhdellä käyntikerralla ennustamaan varmasti, mistä lapsen puheviiveessä on kyse, mutta useimmiten lapsen kehitystä seurataan vähintään puoli vuotta. Mieluummin seurataan suotta kuin annetaan asioiden olla.

Jos puheenkehitys ei lähde käyntiin seuranta-aikana, voidaan käyntivälejä puheterapeutin vastaanotolla tihentää tai harkita lähetettä perheneuvonnan psykologille kokonaiskehityksen arvioon tai erikoislääkärin tutkimuksiin. Tukitoimia voidaan suunnitella yksilöllisesti tarpeen mukaan myös lapsen arkeen päivähoidossa. Puheterapeutti järjestää myös ryhmäterapioita pienille lapsille. Tukiviittomien käyttöönotto usein vauhdittaa sanojen oppimista ja puheterapeutti voi opastaa myös niihin tutustumisessa.

Mitä sitten kotona voisi tehdä? Tarkistakaa, kuuluvatko nämä lapsen puhetta edistävät toimenpiteet arkeenne:

-Varaa tarpeeksi aikaa vuorovaikutukselle lapsen kanssa. Kerro, mitä olet tekemässä, mitä näette, mitä puuhaillette. Nimeä asioita, joihin lapsi osoittaa kiinnostusta.

-Luekaa kirjoja! Lapsilla, joille on luettu paljon kirjoja pienenä, on kouluikässä moninkertainen sanavarasto verrattuna lapsiin, joille ei ole luettu. Lastenohjelmissakin voi olla hyviä puolia, mutta niiden katsominen ei opeta lapselle puhetta ja vuorovaikutustaitoja.

-Jos lapsi yrittää puhua, toista hänen tuottamansa ilmaus ja yritä selvittää, mitä hän haluaa sanoa. Anna lapselle oikean ilmaisun malli kasvotusten. Jos lapsi esim. osoittaa ovea ja sanoo: "isi", voit laajentaa ilmausta: "Niin, isi tulee ihan pian".

-Älä puhu liian pitkillä lauseilla tai liian nopeasti. Ota lapsen katsekontakti.

-Jos lapsella on taitavasti puhuvia sisarusia, heidän kanssaan tulee helposti kommunikointua enemmän. Muista kuitenkin ottaa myös heikommin puhuva sisarus keskusteluihin mukaan. Älä anna taitavammin puhuvan sisaruksen tulkata, vaan anna heikommin puhuvalle aikaa ja mahdollisuus kertoa itse.

-Leiki, pelaile, ja laula lapsesi kanssa.

-Käytä puhetta tukevia kommunikaatiokeinoja, kuten kuvia, eleitä ja tukiviittomia! Tukiviittomien tarkoitus ei ole tehdä lapsesta viittomakielistä, vaan auttaa lasta löytämään puhekommunikaatio. Tutustu sivustoon papunet.net ja kysy lisää puheterapeutiltasi.

Lopuksi vielä, vaikka lapsella olisikin puheen tai kielen kehityksen vaikeuksia, se ei tarkoita, että hän olisi tyhmä tai lahjaton. Kaikkia puheen ja kielen kehityksen pulmia voidaan hoitaa ja haittoja lievittää puheterapiakuntoutuksen avulla. Hämeenkyrössä palveluita on saatavilla paremmin kuin monissa muissa kunnissa. Ota siis rohkeasti yhteyttä puheterapeuttiin ja kysy mieltäsi painavista asioista!

Puheterapeutti

Suvi Hakala

Hämeenkyrön perheneuvonta

Härkikuja 10 (Terveyskeskus, neuvolan käytävä)

39100 Hämeenkyrö

p.050 3613803 (puhelinaika ma klo 11-12)